

Konsekvenserna av en liberal narkotikapolitik

Om man anser att målet för narkotikapolitiken bör vara att begränsa narkotikakonsumtionen och de negativa sociala konsekvenserna som narkomani kan medföra bör man ta en närmare titt på det land i Europa som har den längsta erfarenheten av en liberalare narkotikapolitik - Holland.

Det anmärkningsvärda med Holland är att målen för narkotikapolitiken eftersträvs med helt andra medel än de som i så många andra länder tas för givna. Holland har fått utstå mycket kritik för denna politik. En kritik som i många fall inte utgått från att andra länder lyckats bättre utan snarare utifrån föreställningar hos kritikerna om att de själva och deras politik är mer moralisk. Denna föreställning kan dock ifrågasättas. Åtminstone om man är av åsikten att moraliskt värde bör härledas utifrån vad man lyckas åstadkomma snarare än utifrån förmågan att utdela kraftfulla slag i luften.

Nedan följer en bild av holländsk narkotikapolitik, som går stick i stäv med den de flesta svenskar blivit serverade.

Vad är holländsk narkotikapolitik?

Holländsk narkotikapolitik fick i stora drag sin nuvarande utformning 1976. Då drogs den principiella skiljelinjen mellan "soft drugs" och "hard drugs". Till "soft drugs" räknade man cannabis medan "hard drugs" fick omfatta sådant som kokain, heroin, LSD med mera. Vad cannabis beträffar började man tillåta en öppen handel. Denna drog har sedan länge sålts obehindrat via så kallade Coffee shops, som man till exempel i Amsterdam kan hitta i princip i varje kvarter. Dessa tillåts bedriva sin verksamhet så länge de inte befattar sig med "hard drugs" eller säljer till ynglingar under 16 år.

Tyngre narkotika eller "hard drugs" är precis lika illegalt som i andra länder. Det som skiljer Holland från andra länder är dock att narkotikapolitiken är repressiv enbart mot handeln med "hard drugs". Till skillnad från i de flesta andra länder, behandlas konsumenterna av dessa droger inte som brottslingar. Tvärtom intar det holländska samhället en liberal och tolerant hållning gentemot dessa människor. Utdelning av rena sprutor har till exempel länge varit en central del av holländsk narkotikapolitik. Detta ses inte som ett sätt att uppmuntra narkomaner, utan som en väg att rädda människoliv.

Goda resultat

Många personer som besökt Holland dömer ut den liberala narkotikapolitiken på grundval av de intryck de fått vid sin vistelse där. Narkomaner rör sig betydligt mer öppet i det holländska samhället än i andra länder då de inte känner sig förföljda av myndigheterna. Detta i kombination med att många narkomaner från andra länder lockats dit (30% av narkomanerna i Amsterdam är utlänningar) gör att problemen förefaller långt större än vad de faktiskt är.

I själva verket är antalet tunga missbrukare färre till antalet än vad som är fallet i många andra länder. Officiell holländsk statistik bedömer att antalet tunga missbrukare per 100 000 invånare ligger någonstans mellan 100 och 130, att jämföra med 125-175 för "mönsterlandet" Sverige.

Trots att man lyckats hålla nere antalet tunga missbrukare är det narkomanernas förbättrade sociala situation som är den holländska politikens största framgång. De senaste sju åren har antalet dödsfall orsakade av droger i Amsterdam minskat från 73 till 39 stycken per år. Dödligheten i stort är 0,5% per år vilket är en låg siffra internationellt. Utdelningen av rena sprutor har även den hjälpt till att förbättra narkomanernas situation. Bara 8% av aidspatienterna i Holland har blivit smittade genom smutsiga kanyler. Tack vare myndigheternas mindre repressiva narkotikapolitik har således många människoliv räddats.

Vad beträffar bruket av "soft drugs" är resultaten kanske ännu mer intressanta. Trots att försäljningen av dessa har släppts i stort sett helt fri, finns ingenting som tyder på att detta skulle lett till någon explosionsartad ökning av cannabissmissbruket. Snarare tvärtom. 1976, när Holland de facto legaliserade cannabis, visade regeringens statistik att 3% i gruppen 15-16 år respektive 10% i gruppen 17-18 år ibland använde cannabis. Tio år efter legaliseringen var samma siffror 2 respektive 6%.

En aktuell siffra visar vidare att det totalt sett inte är fler än 4% av alla holländare som uppger att de någon gång provat cannabis.

Det kan också vara av intresse att notera att bland amerikanska gymnasieelever som tillfrågades 1984 uppgav hela 59% att de någon gång provat cannabis, medan endast 12% av de holländska ungdomarna sade sig ha gjort det. USA och Holland utgör extrempunkterna på skalan restriktiv-liberal narkotikapolitik. Det finns anledning att fråga sig hur önskvärt det egentligen är att starta "krig" mot droger, på det sätt som gjorts i USA.

Exemplet Holland visar att en avkriminalisering av narkotikan inte behöver leda till ett större missbruk. Vidare lär det oss att man genom att föra en mindre repressiv politik mot narkomanerna kan minska dessa gruppers utsatthet och sociala problem.

Vad man kan kritisera Holland för, är att landet inte fortsätter längre på den väg man valt. Exempelvis vore en avkriminalisering även av "hard drugs" av allt att döma önskvärd. En sådan skulle innebära en ytterligare minskning av dödligheten bland narkomaner i och med att narkotikan skulle kunna underkastas fungerande kvalitetskontroll. Osäkerheten kring drogernas koncentration och egentliga innehåll ökar i dag riskerna med missbruket.

Schweiz

En avkriminalisering av de tyngre drogerna skulle också sannolikt leda till minskad brottslighet och prostitution. I Schweiz där en försöksverksamhet med legalförskrivning av narkotika till tunga narkomaner pågått sedan 1994 har mycket positiva resultat uppnåts. Enligt polisregister, åklagarmyndigheter och intervjuundersökningar med narkomanerna själva har brottsligheten minskat kraftigt. Inkomster från illegal verksamhet föll från 59 till 10% av den totala inkomsten. Antalet anmälda brott utförda av personer som deltog i försöket minskade med 60% de första sex månaderna. Den sociala situationen och hälsotillståndet förbättrades också.

Risken för HIV-infektioner reducerades och den psykiska hälsan bland narkomanerna förbättrades. Antalet personer med ett reguljärt arbete ökade också från 14% till 32%. Att försöket med legalförskrivning varit en framgång även hos den annars så konservativa schweiziska allmänheten bekräftas av en folkomröstning om försöksverksamheten där 71% av de röstande röstade för en fortsatt legalförskrivning.

Källor:

Programme for a Medical Prescription of Narcotics: Final Report of the Research Representatives (1997).

Zurich: Institute for Social and Preventive Medicine at the University of Zurich.

The Lindesmith Center är en tankesmedja som tillhandahåller mycket läsvärt material. Finns på www.lindesmith.org.

Copyright © 1997-2002 Marknadskraften. All Rights Reserved.

DESIGN AV
MACIA